

8325

1. Obiekt

Zamek

2. Czas powstania

Poł. XIV wieku
przed 1615 r.

3. Miejscowość

R A B S Z T Y N

4. Adres położony przy drodze
Olkusz-Wolbrom, 6 km na pn. od
Plkusza
nr hipoteczny .....5. Przynależność administracyjna
województwo Katowickie

gmina Olkusi

6. Poprzednie nazwy miejscowości

R A B S Z T Y N

7. Przynależność administracyjna
przed 1.VI.1975

województwo Krakowskie

powiat Olkusz

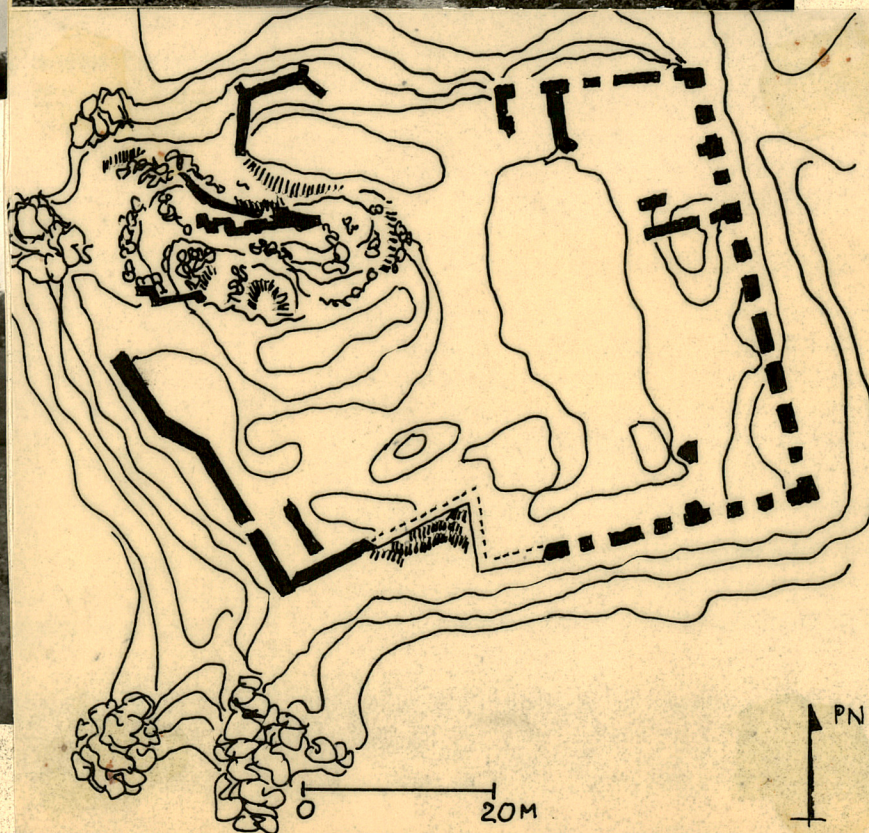
8. Właściciel i jego adres

Skarb Państwa

9. Użytkownik i jego adres

10. Rejestr zabytków

Nr 1292/82 data 13.01.83 r.

autor zdjęć 7. SWIERZC
data wykonania 12.VII.83
miejsce przechowywania negatywów

12. Autorzy, historia obiektu, określenia stylu.

Wybudowany przez Kazimierza Wielkiego i włączony w system obronny granicy od strony Śląska w poł. XIV w. W końcu XIV w. zamek otrzymuje od Władysława Jagiełły Spytek z Melsztyna. Następnie zamek przechodzi w ręce Teńczyńskich, którzy w XV wieku nazwali się od imienia swej siedziby Rabsztyńskimi.

W 1442 r. Władysław Wareńczyk zlecił Andrzejowi Rabsztyńskiemu odbudowę i wzmocnienie zamku. W XVI wieku zamkiem władają m.in. Bonerowie. W 1573 r. Seweryn Boner podejmuje na zamku Henryka Walezego.

W 1583 roku dowódca załogi wojsk jest płk. Gabriel Hałudek. W 1592 r. marsz. Mikołaj Wolski zostaje starostą rabsztyńskim, a następnie Zygmunt Maszkowski, który przed 1615 wznosi zamek dolny. będący wczesnobarokową nieobronną siedzibą magnacką.

W 1657 spalony przez Szwedów. Odtąd zamieszkuje tylko częściowo. W poł. XVIII wieku stoi w ruinie z zachow. murami i wieżą bez pokrycia.

W 1852 r. zachowana wieża wysadzona w powietrze w końcu XIX wieku w 1918 r. opracowany plan części. restauracji obiektu. Nie zrealizowany. Do chwili obecnej zach. w stanie postępującej ruiny. Włączony do Narodowego Parku Krajob. Jury Krak.-Częstochowskiej.

13. Opis (sytuacja, materiał i konstrukcja, rzut, bryła, elewacje, dach, wnętrze wyposażenie, instalacje)

Ruiny górnego zamku rycerskiego i wczesnobarokowego zamku magnackiego /dolnego/ położone na skale wapiennej przy drodze Olkusz-Wolbrom, opadającej stromo ku zach. i pd.-zach.

Gotycki zamek górny: murowany z kamienia łamanego z użyciem
----- cegły.

Ukształtowany na planie nieregularnym z zachowaną w części zach. podstawą wysokiej cylindrycznej wieży. Poniżej od strony pd. resztki murów otaczających dziedziniec.

Od strony pn. zachowany fragm. oszkarpowanego muru przylegającego do skały wapiennej z usytuowaną na niej wieżą.

Zamek dolny: wczesnobarokowy, murowany z kamienia i cegły,
-----

założ. na rzucie prostokąta, 3-skrzydłowy, 3-kondygnacyjny z dziedzińcem wewnętrznym. Od strony pn.wsch. otoczony fosą i wałem ziemnym.

W skrzydłach zachowane mury magistralne zewnętrzne, przeprute trzema kondygnacjami kwadratowych okien, ze śladami wewnętrznych murów działowych. Od pn. zachowane resztki oszkarpowanego muru z otworami strzelniczymi. Na narożniku pd.wsch. widoczny kolisty występ z obrobionych bloków kamiennych /piaskowiec/. Zachowane relikty w wsch. skrzydle zamku wskazują na istnienie klatki schodowej prowadzącej na wyższe kondygnacje.

W skrzydle pn. resztki bramy wjazdowej, założonej na rzucie kwadratu na osi relikty kamiennego portalu głównego z kamiennym kluczem. Półd. zamkiem znajdują się rozległe piwnice w większej części znacznie zagruzowane.

Obiekt zachowany w daleko posuniętej ruinie.

14. Kubatura	15. Powierzchnia użytkowa	16. Przeznaczenie pierwotne Zamek górny - Zamek obronny Zamek dolny - nieobronna rezydencja magnacka	17. Użytkowanie obecne Nieużytkowany w ruinie
18. Prace budowlane i konserwatorskie, ich przebieg i dokumentacja Prac budowlanych i konserwatorskich nie przeprowadzano.		19. Stan zachowania (fundamenty, ściany zewnętrzne, ściany wewnętrzne, sklepienia, stropy, konstrukcje dachowe, pokrycie dachu, wyposażenie i instalacje) <u>Zamek górny:</u> podstawa wieży z wyraźnymi licznymi ubytkami kamienia wskutek erozji i dewastacji turystów, ogólny stan zachowania - niezadawalający. Fragment murów z licznymi ubytkami kamienia i daleko posunięty, kruszeniem i ubytkami korony, ogólny stan - niezadawalający. <u>Zamek dolny:</u> stan fundamentów - dobry. Ściany zewnętrzne we wszystkich skrzydłach z licznymi ubytkami kamienia, otwory okienne wykruszone, znaczne ubytki /postępujące/ w koronie murów. Stan ogólny - niezadawalający. Ściany wewnętrzne zachowane w małych fragm. w skrzydle pn. z licznymi ubytkami kamienia i korony. Ściany wewnętrzne pozostałych skrzydeł /pd. i zach./ sklepienia strony, pokrycie dachów, nie zachowane. Ogólny stan zachowania obiektu - niezadawalający. Obiekt w postępującej ruinie.	
20. Najpilniejsze postulaty konserwatorskie Powinny ograniczyć się do pozostawienia obiektu w obecnym stanie i przekształcenie go w trwałą ruinę. Należy: <ul style="list-style-type: none"> - oczyścić dziedziniec wewnętrzny, - zabezpieczyć i uzupełnić kruszejące fragmenty murów zewnętrznych, - utrwalić /na stałe/ koronę murów na całej długości, - zainstalować tablice informacyjną z historią obiektu ect. 			

1. Akta archiwalne (rodzaj akt, numer i miejsce przechowywania)

22. Bibliografia

- W. Błaszczyk - "Zamki Jury Krakowsko-Wieluńskiej
W-wa 1965 r.
B. Geurqin - "Zamki w Polsce - W-wa 1954 r.
Thullie - "Zabytki architektury ziemi śląskiej"
Katowice 1965 r.
Jakimowicz - "Atlas grodzisk i zamczysk śląskich"
Kraków PAU 1939 r.
Z. Simon - "Warownie i zamki na szlaku Częstochowa-
Rabsztyn"

Katalog Zabytków Sztuki w Polsce, T.I. woj. Krakowskie
pow. Olkuski - W-wa 1953 r.

3. Źródła ikonograficzne i fotografie (rodzaj, miejsce przechowywania, sygnatury)

Widok ruin zamku w Rabsztynie od strony pn. Akwarela

Z. Vogla z 1792 r. GABINET RYCIN BUW, ZB. KRÓL. T. 175, n. 224.

"Ruiny zamku w Rabsztynie"

Rysunek B. Podbieńskiego, Tygodnik Ilustrowany z 1862r.
nr 126

24. Uwagi różne

25. Wypełnił

26. Sprawdził

Jarosław Świerszcz
MGR. MARIAN KRUPA
29.VII.81.